

11. WERK⁷⁰

11.1. INLEIDING

Werk is een belangrijke factor om de sociale kwetsbaarheid te verminderen.

Voor vluchtelingen en nieuwkomers wordt werk vaak gezien als de motor voor integratie en participatie. Het is echter niet zo gemakkelijk om met een migratieachtergrond de arbeidsmarkt te betreden.⁷¹

De startpositie voor werken (wat men ook ‘professionele integratie’ noemt) van vluchtelingen is zeer divers naar herkomst, leeftijd, opleidingsniveau, oriëntatie, taalbeheersing.... Sommigen hebben goede kwalificaties en competenties, anderen hadden nooit eerder kans om opleiding te volgen. Door de vlucht uit hun land, vluchtroute, asielprocedure, taalverwerving ... lopen vluchtelingen achterstand op. Dat het moeilijk is om de draad weer op te pakken en weer in zichzelf en een zinvol bestaan te geloven, is waar, maar mag niet veralgemeend worden.

Heeft een erkend vluchteling een **arbeidskaart** nodig? Neen. Een persoon met subsidiaire beschermingsstatus moet een arbeidskaart C aanvragen.

Het meest voorkomend traject ziet eruit als volgt:

- de vluchteling dient een aanvraag tot Maatschappelijke Integratie bij OCMW in. Hij krijgt leefloon verbonden met een activeringstraject dat o.a. werk onder Artikel 60 of GPMI voorziet (zie thema Maatschappelijke integratie). Door te werken verwerft hij na bepaalde tijd ‘rechten uit arbeid’, m.a.w. recht op werkloosheidsuitkering.
- Daarop volgt meestal een min of meer lange periode van werkloosheid:
 - ofwel zoekt hij werk, wat vaak moeizaam gaat en leidt tot onzekere werksituaties;
 - ofwel gaat hij naar de VDAB om een beroepsopleidingstraject te vragen.

Voorwaarde is dat hij een voldoende taalniveau⁷² (minstens [Nederlands 1.2](#)) heeft. Na oriëntatie kan hij een korte of lange beroepsopleiding kiezen. De vraag is dan wel of de gekozen opleiding op korte tijd en in een bereikbaar opleidingscentrum beschikbaar is.

VDAB biedt wel grote voordelen: het aanbod is divers en ondersteunend (met beroepsoriëntatie, coaching, leren solliciteren ...) en wordt bekroond met een officieel attest dat (in theorie) betere toegang tot tewerkstelling opent.

- In 2017 lanceerde VDAB een speciaal [Actieplan ‘Integratie door Werk’](#) (met info in 4 talen) voor de categorie ‘werkzoekenden met migratieachtergrond’. Daarin

70 Met raad van Pascal Debruyne, medewerker Integratie van Vluchtelingenwerk Vlaanderen.

71 Zeer aanbevolen is de uiteenzetting van Hans Boutellier, [Samen werken en Samen leven](#), 16-05-2018, tijdens de [KIS-jaarbijeenkomst: ‘Liever meer onderzoeksgegevens dan onderbuikgevoelens’](#), [Kennissplatform Integratie & Samenleving NL](#).

72 Zie http://www.klaretaalrendeert.be/op_het_werk/taalniveaus

staat dat de VDAB aandacht zal geven aan taal leren op de werkvloer via ‘werkplek-leren’.

Voor hoger opgeleide nieuwkomers stelt de VDAB aan de bedrijfswereld voor om de competenties snel te testen door een [BIO-beroepsinlevingsovereenkomst](#) of een individuele [IBO-beroepsopleiding](#) aan te bieden.

Vluchtelingen met een diploma van secundair of hoger niveau uit hun herkomstland, proberen best om hun diploma hier te laten erkennen of ‘gelijkwaardigheid’ met een Vlaams diploma aan te vragen: <https://www.belgium.be/nl/Leren/internationaal/diplomas/gelijkwaardigheid>. Dit doen ze bij NARIC (<http://naricvlaanderen.be/>).

Vluchtelingen met vakervaring kunnen te rade gaan bij een [EVC-aanbieder](#) om erkenning van Eerder Verworven Competenties aan te vragen en deze in een portfolio te bundelen.

11.2. PROBLEMEN

Recent werd in de ‘[Vlaamse Migratie- en Integratiemonitor 2018](#)’ voor de zoveelste keer bevestigd dat België, in alle gewesten, opvallend slecht scoort in tewerkstelling van niet-Belgen. *“De Vlaamse arbeidsmarkt verkleurt in toenemende. Uit de beschikbare gegevens (van 2016) blijkt echter dat de sociaaleconomische positie van personen afkomstig van buiten de EU nog steeds duidelijk minder goed is dan de positie van personen van Belgische of EU-herkomst”*:

- de werkzaamheidsgraad ligt lager: 46% voor migranten van buiten de EU tegenover 73,1% voor autochtone Belgen,
- de werkloosheidsgraad ligt veel hoger,
- personen van niet-EU herkomst werken veel meer in de tertiaire sector. Bij de Vlaamse overheid slechts 9% en bij de 308 Vlaamse gemeenten slechts 11%,
- ze werken 4 keer meer in korte en onregelmatige contracten (precaire jobs),
- en vooral in de laagste dagloonklassen,
- bij personen van niet-EU herkomst zijn er veel meer huishoudens zonder inkomen uit werk of met een inkomen van slechts één verdieners.

Meer specifieke gegevens over vluchtelingen zijn te vinden in de publicatie [Integratie aan het werk. 15 aanbevelingen](#) van de Koning Boudewijnstichting, maart 2016. De inzichten en aanbevelingen komen uit bedrijfs- en verenigingsleven en opleidingsinstaties.

- Vluchtelingen willen zo snel mogelijk uit afhankelijkheid van een leefloon of werkloosheid geraken. In de regel krijgen ze banen ver onder hun niveau aangeboden en accepteren deze. Zo werken bv. hooggekwalificeerde personen als kamerpersoneel in hotels Op die manier verdwijnen deze mensen wel uit de officiële werkloosheidsstatistieken, maar blijven hun echte competenties onderbenut. Op termijn kan dit leiden tot frustratie (pag. 20).⁷³

73 Ook de GPMI’s (geïndividualiseerd project voor maatschappelijke integratie) die OCMW’s samen met de vluchtelingen opstellen lijden aan dit principe. Soms laat een OCMW zelfs niet toe dat een vluchteling eerst een opleiding verkiest om daarna beter werk te hebben.

- De structurele hindernissen tot de arbeidsmarkt zijn wel gekend: taalkennis, scholingsniveau, discriminatie, moeilijke erkenning van buitenlandse kwalificaties, maar ook de toegang tot sociale & professionele netwerken (pag.18).
- Sollicitanten moeten een CV voorleggen waarin scholing en opleiding met bijhorende diploma's en certificaten aangetoond worden. Het zijn echter de reële competenties die voor de werkgever de doorslag moeten geven (pag.21) ...

Uit ervaringen van vrijwilligers kunnen wij nog aanvullen:

- Door snel met werk te beginnen, is er zelden tijd voor opleiding of studeren,
- voor vluchtelingen uit oorlogsgebieden is het vaak niet (meer) mogelijk om hun diploma('s) te verkrijgen of het duurt zeer lang,
- vluchtelingen krijgen vaak alleen informatie over het aanbod van OCMW en VDAB voor beroepsopleiding en werkervaring. De regionale en boven-regionale mogelijkheden zijn echter veel ruimer, denk o.a. ook aan Syntra, Centra Volwassenenonderwijs (CVO) en zeer veel private initiatieven.

11.3. TIPS VAN EN VOOR VRIJWILLIGERS

- De [Nota krachtlijnen voor een Gastvrije gemeente. Werken aan Werk](#) van Vluchtelingenwerk Vlaanderen (2018) pleit voor **meer erkenning van de aanvullende rol** die zelforganisaties van vluchtelingen en vrijwilligerswerkingen of socio-culturele organisaties kunnen opnemen (pag.4).⁷⁴ Sommigen bouwen goed gestructureerde vrijwilligersopdrachten uit waarin de vluchteling taal oefent en competenties bewijst. Als het initiatief ook omkaderd wordt door formele diensten van de gemeente en aan VDAB gemeld wordt, zou dit in het traject naar formeel werk kunnen mee gerekend worden.

Wat vrijwilligers vooral kunnen doen is: luisteren, informatie helpen zoeken, aanmoedigen, en steun bieden die varieert van raad tot coaching.⁷⁵

- Als de professionele consulent niet verder kijkt dan het taalniveau of weinig toeschietelijk is voor een vrijwilliger die ondersteuning geeft, kan je 'achter de schermen werken', bijvoorbeeld nagaan welke vragen of verwachtingen de nieuwkomer heeft, samen met hem opzoeken voor welke sectoren of functies er opleidingen geboden worden die toegankelijk, haalbaar en eventueel extra ondersteunend zijn (bv. in de zorgsector of voor knelpuntberoepen).
- **Coaching is ook nodig als de vluchteling al werkt en mistoestanden ondervindt.** Mensen werken soms jaren aan een stuk in opeenvolgende interimcontracten, met tussenpauzes van werkloosheid.⁷⁶ Of een bedrijf houdt de werknemer buitensmate lang in het interim-regime, betaalt jarenlang het minimumloon, biedt geen

⁷⁴ Een aanvullende rol die vergelijkbaar is met 'bredeschoolwerking' bij het thema 10. School.

⁷⁵ In Brussel brengt de vereniging '[Duo for a Job](#)' met haar mentorprogramma jonge werkzoekenden van buiten de EU (nieuwkomers, vluchtelingen of Belgen met een migratieachtergrond) in contact met oudere of gepensioneerde werknemers die dan coaching uitvoeren.

⁷⁶ <http://www.netwerktegenarmoede.be/lokaalsociaal/lokale-uitdagingen/werk/oostende--samen-divers>

kans op doorgroei, betaalt overuren niet uit, rekent niet alle personen ten laste mee bij de maandelijkse uitbetaling⁷⁷ Wat doe je dan als vrijwilliger? Je kan helpen om informatie te zoeken, bv. over loon via www.jobat.be (brutolonen en bruto-netto-calculator). Kom zeker niet tussen bij het bedrijf, maar signaleer en vraag advies – altijd in samenspraak met de werknemer - aan vakbond of middenveld.

- Vrijwilligers kunnen een jongere (vanaf 16 jaar) helpen zoeken naar **een studentenjob**.⁷⁸ Eventueel spreekt de vrijwilliger zijn eigen netwerk aan, of helpt de jongere om een kort CV op te stellen zodat hij een goede indruk maakt.
- Een vrijwilliger kan een bedrijf of de lokale overheid attent maken op geschikte competenties van een volwassene. De boven genoemde KBS-publicatie geeft het voorbeeld van een vereniging die een Irakese koeltechnicus met ervaring in het bedrijf van zijn vader, aan een Belgisch bedrijf voorstelde. De man kreeg met een sollicitatiegesprek de kans om zijn ervaring en kennis van de koeltechniek concreet aan te tonen (pag. 21).
- Een vrijwilligersorganisatie kan **een werkwinkel of een lokale informatiemarkt over trajecten naar werk** organiseren (zie onder praktijkvoorbeelden). Vluchtelingen hebben baat bij brede informatie over openbare en privé diensten die begeleiding, werkervaring en opleiding aanbieden voor personen met migratieachtergrond.
- De organisatie kan **een informatieavond over ‘vluchtelingen en werk’ organiseren voor de brede bevolking in de gemeente**. Liefst in samenwerking met de Dienst Integratie en/of het OCMW. Dan kunnen getuigenissen van personen van buitenlandse afkomst en positieve verhalen uit de werksfeer aan bod komen. Zo kunnen vooroordelen als zouden vluchtelingen niet werkbereid zijn, bestreden worden.
- **Vrouwen met migratieachtergrond** hebben vaak geen ervaring met buitenshuis werken. Interessant is het [rapport Anders gaan werken: vrouwen met een migratieachtergrond op de Vlaamse arbeidsmarkt](#) (2016) omdat het obstakels, structurele mechanismen en randvoorwaarden ontleedt. Zo bv. dat deze vrouwen niet voldoende specifiek begeleid worden tijdens het inburgeringstraject en niet meegenomen worden in het activeringsbeleid dat alleen op uitkeringsgerechtigde werklozen gericht is. Deze vrouwen zouden als doelgroep van positieve acties vooruit kunnen geholpen worden. De mogelijkheid om met positieve acties te werken, bestaat al 10 jaar op papier. Recent meldde UNIA dat er eindelijk een Koninklijk Besluit voor positieve acties in de privé sector in aanmaak is.⁷⁹ Unia hoopt dat de publieke sector zal volgen.
- **Personen die vroeger een onderneming hadden en hier opnieuw willen starten**, hebben specifieke informatie nodig over de mogelijkheid om hun beroepskenis te bewijzen, over vergunningen, haalbaarheidsonderzoek, valkuilen, BTW-wet-

77 Het bedrijf voert dan aan dat dit later wel via de fiscale aanslag geregeld wordt, maar voor de werknemer betekent dit maandelijks een te laag inkomen.

78 Zie <http://www.aclvb.be/sites/default/files/publicaties/studentenarbeid-2018.pdf>

79 UNIA 7-05-2018, <https://www.unia.be/nl/artikels/positieve-acties-kunnen-de-arbeidspositie-van-sommige-groepen-versterken>

geving, verzekering enz. Wijs naar de opleidingsmogelijkheden bij [Syntra](#), of naar de workshops en microkredieten bij de coöperaties [Starterslabo](#) of [Microstart](#).

- **Vluchtelingen die willen studeren** hebben het vaak moeilijk om het OCMW dat hun leefloon betaalt, te overtuigen van hun competentie en motivatie.

Vrijwilligers kunnen helpen door informatie te geven over hogeschool of universiteit, want tegenwoordig beslissen deze zelf over de toelating tot hoger beroepsonderwijs (Hbo5), bachelor- en master. Ze bieden ook diverse opstapmogelijkheden.

- **In het middenveld ontwikkelt Vluchtelingenwerk Vlaanderen meerdere projecten** die expertise opbouwen om hindernissen naar werk bij opgeleide vluchtelingen te overwinnen:
 - het lopende [project AZO](#) waarin VwV samenwerkt met het Starterslabo in Gent, STEBO VZW in Limburg, UNIZO, VDAB Het project organiseert over heel Vlaanderen infomomenten en begeleiding op maat. Een trajectbegeleider staat de kandidaat ondernemer bij van begin tot eind. Op www.projectazo.be is te vinden welke partner in welke regio actief is, en wanneer de infomomenten plaats vinden.
 - Het lopende [project 'Jobcoaches'](#), in samenwerking met de VDAB. Twintig vrijwillige jobcoaches werden opgeleid en worden ingezet om een brug te slaan tussen werkzoekende vluchtelingen en werkgevers.

Uit vroegere projecten voor hooggeschoolde vluchtelingen zijn er nog brochures en rapporten beschikbaar:

- de brochure [‘het talent zit in de wachtkamer’](#), op basis van onderzoek hoe het komt dat hooggeschoolde vluchtelingen zo moeilijk werk vinden dat aansluit bij hun studieniveau en hun eerder opgedane ervaring.
- de digitale nota [‘Aan de slag in Vlaanderen als gevluchte arts’](#) en de digitale [‘brochure voor buitenlandse artsen’](#) die aan artsen en verpleegkundigen zelf de informatie biedt over de vereiste stappen en nuttige adressen.
- het digitale rapport [‘Wij zijn een deel van hun nieuw verhaal’](#) op basis van een project van negen jaar voor studiebegeleiding van hoogopgeleide vluchtelingen.

11.4. PRAKTIJKVOORBEELDEN VAN LEDEN VAN GASTVRIJ NETWERK

De vrijwilligersorganisatie Welcome in Mechelen vzw organiseerde samen met ROJM op 16/01/2018 een brede informatie- en kennismakingsavond “Samen op stap naar werk” voor alle nieuwkomers van alle leeftijden in en rond Mechelen.

De zaal zat stampvol. De aanwezigen kregen in meerdere gespreksronden uitleg van VDAB, een paar vakbonden, de Kamer van Koophandel, het tewerkstellingsproject WerKans, het mentor2work-project dat bedrijven aanspreekt om meer diversiteit te realiseren, het AZO-project dat vluchtelingen helpt naar ondernemerschap ...

Mondiale Werken Regio Lier vzw (MoWe) organiseert een wekelijkse **werkclub** waar vluchtelingen met vrijwilligers spreken over hun verwachtingen, ambities en

plannen, samen mogelijke vacatures bekijken, contact leggen met werkgevers en interim-kantoren, een CV opmaken... Via de werkclub vonden meerdere vluchtelingen regulier werk in landbouw, drukkerij, IT-bedrijf,... en vakantiewerk, vooropleiding, vrijwilligerswerk. Sommige werkgevers kennen de werkclub ondertussen, melden hun vacatures en lieten zich overtuigen om vluchtelingen een kans te geven.

De vzw organiseert zelf ook **werk en vrijwilligerswerk** met vrijwilligersvergoeding,

- in de verhuisdienst en bij renovatie van transitwoningen (woonhulp-project)
- tewerkstelling in artikel 60, via wijk-werken (groenonderhoud in de transitwoningen), als jobstudent,...;

De vrijwilligers van de werkclub hebben een achtergrond in HRM of arbeidsmarkt en voeren de gesprekken en begeleidingen uit met de juiste competenties – naast hun voltijdse job. Voldoende vrijwilligers met dit profiel vinden is wel niet eenvoudig. Begeleiding naar werk is zwaar en weinig bemoedigend. Het blijft moeilijk om werkgevers te vinden die een vacature voor vluchtelingen willen open stellen. Een vaak gebruikt argument is onvoldoende kennis van het Nederlands. Maar als er resultaat geboekt wordt, komen er via mond-aan-mond reclame onmiddellijk nieuwe mensen naar de werkclub.

De vzw organiseert ook een wekelijkse namiddag met **naaiatelier** voor vrouwen. Met de steun van de KBS werden daarvoor 2 nieuwe naaimachines aangekocht.

Vzw Limburgs Platform voor Vluchtelingen is partner in het driejarig interregionaal project IN de Zorg - UIT de Zorgen (2018-2020).

Samen met 7 andere partnerorganisaties in de EU regio Maas-Rijn (Familiehulp, het Internationaal Comité, ACV-Limburg, Vluchtelingenwerk Nederland, Zuyderland, Zorg aan Zet en het Duitse Rode Kruis van regio Aken) werkt het project op 2 pijlers:

- de perceptie bij zorgverstrekkers, organisaties en cliënten ten aanzien van vluchtelingen. Tegelijk aan de perceptie van vluchtelingen op zorgverlening,
- aan 500 vluchtelingen in de regio een stage en/of duurzame tewerkstelling aanbieden in zorg- en welzijnsorganisaties.

Hand-in -Hand-Gent oefende op sollicitatiegesprekken en overlegde met VDAB en de vakbond ABVV om meer toegankelijkheid voor nieuwkomers te bieden.

Andere organisaties zoeken /organiseren vrijwilligerswerk voor vluchtelingen

- **Huizen van Vrede Brugge** biedt magazijnwerk aan.
- **Steunpunt Integratie Lubbeek** organiseerde een tolkdienst waarbij vluchtelingen tegen vrijwilligersvergoeding tolken op school voor nieuwe vluchtelingen.
- **Werkgroep Vluchtelingen Wetteren** schakelde vluchtelingen in bij de gemeentelijke zwerfvuilactie en vroeg ze te flyeren voor 11.11.11.